

Sylvia Iparraguirre

Een wintervertelling uit Buenos Aires

Vertaald uit het Spaans door
Trijne Vermunt

DE GEUS

Dit werk is gepubliceerd in het kader van het 'Sur'-programma ter ondersteuning van vertalingen van het Argentijnse ministerie van Buitenlandse Zaken, Internationale Handel en Religie

Oorspronkelijke titel. *El muchacho de los senos de goma*, verschenen bij Alfaguara

Oorspronkelijke tekst © Sylvia Iparraguirre, 2007

Published by agreement with Literarische Agentur Dr. Ray-Güde Martin
Inh. Nicole Witt e. K., Frankfurt am Main, Germany

Nederlandse vertaling © Trijne Vermunt en De Geus BV, Breda 2011

Omslagontwerp Berry van Gerwen

Omslagillustratie © Getty Images/WIN-Initiative

ISBN 978 90 445 1377 6

NUR 302

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van De Geus BV, Postbus 1878, 4801 BW Breda, Nederland.

Telefoon: 076 522 8151. Internet: www.degeus.nl.

Wilt u het gratis magazine *Geuzennieuws* met informatie over onze nieuwe uitgaven ontvangen, ga dan naar www.degeus.nl en meld u aan.

Ieder raam in de diepe nacht is een verhaal
dat nog niet is geschreven.

ROBERTO ARLT

Er is een doel, maar geen weg erheen;
wat wij de weg noemen, is aarzelen.

FRANZ KAFKA

Hoe zag de stad er van bovenaf uit? In bed vroeg Mentasti zich opnieuw af wat hij gezien had; in zijn halfslaap doemde een lichtgevend speelbord op, een raster met rafelige randen, een estuarium van met duisternis dooraderd goud dat uitvloeide over de breedste rivier ter wereld, stralend middelpunt van gulden boulevards en blauwe snelwegen ver weg aan de zwarte einder. Een Melkweg in ruitpatroon vastgehaakt aan de ronding van de aarde, die beneden uit het zicht verdwijnt en met alles wat erop staat of vliegt (zoals een paar uur geleden de Boeing 747 van Lloyd Aéreo Boliviano) duizelingwekkend snel door de ruimte beweegt, wat gelukkig niet waar te nemen is voor de onvolkomen menselijke zintuigen die onze planeet als onbeweeglijk zien. Aan de grenzen verwaagde de stad in mistige buitenwijken, die hij kon zien als hij zich ver genoeg over het gangpad boog of over zijn buurmans schouder keek (een paar seconden lang had de stad – adembenemend was het – alle raampjes van het toestel verlicht). Op die grenzen van duisternis verflauwden de stippellijntjes van achterafsteegjes en vielen ze uiteen in twinkelend sterrenpoeder en precies daar waar je verwachtte dat het zwart het pleit ging winnen, schitterde in een laatste krachtsinspanning vóór de nacht zou zegevieren onverwacht een fel licht, dat zo ver van het centrum haast misplaatst aandeed, en op dat moment verliet Buenos Aires, voor hen die zich de stad vanuit de ruimte voorstelden, de sterrenhemel, de zwarte leegte en vlijde zich neer op aarde, op de onmetelijke pampa of vlakte of hoe je het ook wilt noemen, die haar sinds jaar en dag tegen de waterkant drukt. In de motregen tintelden de lichtjes met de verre, melancholieke, blauwige glans van sterren,

en terwijl hij (een paar uur geleden) opgebrand en slapeloos uit het raampje keek en de turbines raasden – hij voelde ze nog natrillen in zijn binnenste – be kroop hem een gevoel van nietigheid, heimwee naar iets onbestemds dat hij mettertijd was kwijtgeraakt. Wellicht maakte dat het instappen en op en neer vliegen al de moeite waard: de stad in de nacht, vanuit de lucht. In bed in zijn flat in Almagro hoefde Mentasti zijn ogen niet open te doen om te weten dat het niet lang meer zou duren voor het licht werd. De geluiden die hij registreerde zeiden genoeg. Het begin van een gedachte, of liever, het ongrijpbare restant van een droom, kwam en ging: alle steden ter wereld verlicht in de nacht als een teken van de mens (voor wie?) dat we iets hadden bereikt op de oude aarde. Hoe was je vroeger? Dolende schepen op de mythische stroom, achter je gegaloppeer en daartussenin vuil en zweet, samenklontering van spitsuren, mensen verspreid naar inkommen, naargeestige uitgestorven straat, miezerig dor braakland langs een spoorwegovergang, verlaten stations, schitterende hotels, heimelijke wijken, nachtelijke, rokerige biljartzalen. Al sinds de tijd van de paraplu's voor het stadhuis* kneedt de parel van Zuid-Amerika chaotischerwijs haar geschiedenis (oreerde Mentasti met gesloten ogen, terwijl hij zich vastklampte aan een vluchtige flard slaap); vredig slaapt ze, met haar rug naar de rivier (dat zei je al), ja, dit rusteloze wijfje ligt met kromme rug, in foetushouding, haar benen opgetrokken, haar blote voeten vervagen in de duisternis beneden. Af en toe doorkliefd en jankende sirenes de nacht, nerveus en dreigend, als een angstkreet of een aanklacht. Af en toe sloeg ze, onverschillige godheid, verstrooid de mannen, vrouwen en kinderen gade die crepeerden in haar straten. Naar haar

---

* Zie voor een uitleg van woorden of zinnen met een * de Noten op p. 313.

keek niemand. Je aanpassend aan de hoogte- en dieptepunten van de decennia, amorf, grootsprakerig hoofd, nachtelijke schoonheid, hoe was je vroeger? Gevierd en verguisd en weet ik wat nog meer, geliefd, en misschien dient daarbij vermeld (Mentasti richtte zich nu, pedanter, tot iemand) dat haar inwoners omgeven zijn door mythen: *reina de la Plata*, Europese, kosmopolitische stad, stad die nooit slaapt. De grote hoofdstad van het Zuiden aan de rivier met de kleur van de woestijn, de kleur van een leeuw, de stilstaande rivier. Puijsant rijk in het centrum, straatarm aan de buitenkant, soms ontwaakte ze onder een weergaloze, prachtige, kraakheldere lucht en lachte het leven haar toe; andere keren kon je niet anders dan haar met droeve blik bezien: een uitdragerij, een vergaarplaats van armetierige hotelletjes, zelfmoordenaarsnesten, exorbitante luxe, flets verlichte forenzentreinen met kapotte ramen waar ooit, langgeleden, Erdosain* zich van het leven beroofde. Miljonairswijken en kraakpanden. Op runderen gebouwde architectonische grandeur, een schat aan veehouderijen die in Parijs op de beurs genoteerd stonden. Metafysisch en geheimzinnig, droomde je van roze straat-hoeken en Olympische groentevrouwen*. Gastvrij en vraatzuchtig, verdorven of onschuldig op pleinen met glijbanen en verkrachters die voldeden aan hun trieste lot, te jong om voorgoed slecht te zijn, met je heldere ochtenden wanneer je lege boulevards blikkeren als metaal. In je donkerste dagen kon je geen bescherming bieden aan mannen die hardhandig van hun bed werden gelicht en offerde je moeders en moeders in spe in een slachthuis dat de moeder aller slachthuizen* eer aandeed en zelfs wist te evenaren. Veranderlijk, ongrijpbaar, en wij gedoemd om van je te houden of je te haten, in de tegenstelling ligt je vorm besloten, hoe was je?

Het werd bijna dag.

Mentasti weidde uit, dwaalde af, deed alles om zijn reis niet

naar het hier en nu te halen, niet te analyseren. Rookgordijnen. Het was nu te laat om weer te gaan slapen. Een paar uur geleden had hij nog in een Boeing 747 van Lloyd Aéreo Boliviano gezeten die zich statig door de lucht verplaatste. Aankomst: negen uur 's avonds. Claudia op Ezeiza. Het miezerde en hij kwam terug met een ijskoud hart. Het was zijn eerste reis naar het buitenland, Montevideo (per catamaran) niet meegeteld. Negenendertig jaar oud, eerste reis naar het buitenland: Bolivia. Op wat die naam betekende zou hij nu niet ingaan, dat was voor later, wanneer hij weer uit het zwarte gat was gekropen dat de reis – voorgoed? – had geslagen. Heen met het toestel van Lloyd Aéreo, de moeizame landing waar La Paz om bekendstond. Op de terugweg, Buenos Aires bij nacht, en nog wat lager, de glinsterende nucleaire paddestoel die miljoenen lichtjes bij wijze van voorbode deden ontstaan in het laaghangende wolkendek, het dichte, donkere, buiige plafond boven de stad; en daarna hij in zijn bed, in zijn flat in de wijk Almagro, nog steeds met zijn ogen dicht, vastgeklonken aan dat beeld, vastgelopen in dat beeld waar hij maar heel langzaam uit kwam. De emmer op de begane grond, onder de kraan, een bekend geluid dat zich zeven verdiepingen door lucht en licht verplaatste als door een leiding, de klaterende waterstraal, een toonladder van laag naar hoog, van een melodieuze akoestiek. De zwabber van de huisbewaarster over de tegels, licht gespetter: het was zes uur. Op de gang hakken van de buurvrouw die altijd vroeg naar haar werk vertrok; het dagelijkse hondengeblaf; een gierende bus, piepend rubber op het wegdek. Was het in Iquitos? Inboorlingen die bij duizenden omkwamen door de rubberontginning, ontzaglijke Latijns-Amerikaanse rijkdom, playboys met bronzen gelaat en witte smoking. Zilver uit Potosí. Nu kende hij die gezichten, hij had, weerspiegeld in de ruit met VISA-MASTERCARD, het gezicht gezien van een vrouw, een *chola**, met een kind op

haar rug gebonden, haar vriendelijke blik betekende niets; de chola en het kind waren voor straks, zei Mentasti zonder iets te zeggen, en hij voelde een scherpe pijn in zijn zij, de pijn die je voelt wanneer je wakker wordt en je iets onaangenaams te binnen schiet en je wilt vergeten, aan iets anders denken, uitbannen. De liftdeur, iets wat lijkt op metaal dat wordt doorgezaagd (de bouwplaats op de hoek) en onregelmatig gehamer. Regelmaat was een belangrijk punt (hij was nu echt wakker, niets aan te doen): wat de spanning en dus slapeloosheid veroorzaakte, was het niet weten wanneer de volgende hamerslag kwam. De stad ontwaakte, zette zich in beweging, briede en hamerde, knetterde, brulde en bedaarde. Almagro; Corrientes was dichtbij, te dichtbij (hij besloot zijn ogen niet open te doen, nog niet). Fitzcarraldo, gespeeld door Kinski; de bloei van de rubberhandel als gevolg van de opkomst van de auto was voorbij, maar Fords toekomstvisie was gebleven. De jungle en de moderne cultuurtempels, operahuizen in Manaus, steeds verder verpauperend in een wereld op zijn retour; lianen die zich een weg baanden door het donkerrode pluche, het Franse verguldsel zwart uitgeslagen, keuvelende apenfamilies in de loges, de veelheid aan geluiden in het oerwoud, de matte basso continuo van de insecten die nooit verslapte, daardoorheen de snerpende roep van de ara waar zich ooit de loepzuivere stem van prima donna's verhief (hij wiegde zich in barokke beelden, dingen die er hier op het braakland nooit waren geweest). Verborgен onder de niet te stuiten wirwar aan beelden en de woordenvloed, sluimerde een slinkse, volhardende gedachte die zich uiteindelijk aan hem wist op te dringen: het premoderne, ja zelfs het primitieve willen vatten in moderne categorieën, daar zat het 'm in; dat was het manco, de fout, de discrepantie. Een perifeer subcontinent beschouwd vanuit het centrum. De gluisperige woorden die via een niet afgedichte spleet zijn hoofd binnendruppelden,

kwamen hem voor als godslastering. Klote!, schreeuwde Mentasti in stilte. Hij verlangde intens, met hart en ziel, naar het geluid van de donder (toen hij uit het toestel stapte, regende het, Claudia met een paarse paraplu), een donder die van pure kosmische bombast het belachelijke, benepen gesmiespel beneden op de grond zou doen verstommen, beginnende met het getetter in zijn eigen hoofd. Precies op dat moment wordt zijn wens vervuld: een krachtig, oorverdovend lawaai breekt los, zwelt aan, vult alles in de ruimte: een vliegtuig stijgt op van Aeroparque; iets wat meer lijkt op een donder kun je je niet wensen. Toevalligheden of kleine wonderen waarvan we eenzame getuigen zijn, dacht Mentasti vermoeid. Daarboven was een willekeurige man als hijzelf, een vertegenwoordiger in zeep, op weg naar Santiago del Estero. De Republiek Argentinië ontwaakt. De menigte kolkt als een onstuitbare rivier door de straten (metropool). In deze stad was de menigte er ineens, in één klap van gehucht naar grootstad, amper de tijd voor de eenzame *flaneur* om tot een droombeeld te vervagen en vervolgens te verdwijnen, de stadswandelaar was vanaf dat moment voor andere steden, steden die traag waren gegroeid op het gematigde vuur der eeuwen, beschermd door het kasteel van de leenheer (dingen die waren blijven hangen van zijn lectuur in het vliegtuig, restanten van de vorige nacht die rondwervelden in zijn hoofd). Je bent overzee geboren uit een utopische schets (Mentasti volgde gedwee zijn vragende inwendige stem), van het papier op de grond overgebrachte lijnen die de wind uitvaagde nog voor de Spanjaard met de breedgerande hoed zijn staak in de grond had kunnen slaan. Het betekenisloze raster overgetekend in de moddergrond door gebarende, uitgeputte mannen, vanuit de verte in de gaten gehouden door onzichtbare wezens, onzichtbaar wellicht omdat ze de kleur van de aarde hadden. Dochter van smokkelaars en gaucho's, van mensen die met grote ogen en een

perplexe of stugge uitdrukking op het gezicht aan land waren gegaan, gehypnotiseerd door de vlakke lijn. Hij was nu onherroepelijk wakker en zijn betoog (constateerde hij) bevatte misschien niet veel logica maar wel een zekere retoriek. Ga door, zei Mentasti vanaf zijn spreekgestoelte of staand op een stoel bemoedigend tegen zichzelf: een plek vol arglist, gevoed door armoede en de haast die achter zich te laten, verwoord in een overgangs-, gelegenheids-, mengtaaltje (*cocoliche**, Hebreuws koeterwaals, Arabisch dat ten onrechte voor Turks werd gehouden, etcetera), dat een hoorbare vorm gaf aan het Babel dat uitzwermdde richting de onbereikbare einder, of dat (Babel dus) ervan droomde rijk terug te keren, Amerika te stichten en met het volgende schip huiswaarts te keren, terug naar het eigen boerengat. Hoe ben je nu, vroeg Mentasti aan dovemansoren, hij deed zijn ogen open en keek – nu wel – naar de ventilator die roerloos aan het plafond hing. Hoe dan ook, van nu af aan wil ik me je het liefst herinneren bij nacht en van bovenaf. Dat klonk als het laatste vers van een tango. Bij nacht en van bovenaf, daar zat iets in, een mogelijke synthese, een figuur, een patroon. Dat moest hij onthouden voor wanneer hij weer begon aan zijn essay over de stad, dat hij al duizend en één keer op de lange baan had geschoven, met als eeuwig excuus dat hij ‘moest werken’.

Hij ging op bed zitten, zijn ogen en slapen klopten. Miljoenen voerden op dat moment dezelfde handeling uit, schoven hun benen onder de lakens vandaan. Hij strekte voorzichtig zijn nek. Het geluk alleen te zijn. Claudia was zo attent geweest om rond twee uur weg te gaan.